

NALJEPNICE ZNAKOVA NA CELOFANSKOJ TRACI »AERO SELOTEJP«

ŽIVOJIN JANKOVIĆ, major — VGI¹, Beograd

Već duže vremena u kartografiji nalaze primenu striping nalepnice znakova* u cilju ubrzanja i olakšanja tehnološkog procesa izrade originala karata i planova. Striping nalepnice su vrlo tanke vrste plastičnih folija na kojima se dobijaju razni znaci bilo štampom ili fotografijom. Njihovo iskorišćavanje našlo je primenu u kartografskim radovima, kako na crtačoj hartiji tako i na plastičnim folijama. Dosadašnji način iscrtavanja znakova na crtačoj hartiji zahtevao je od crtača dosta napora, umešnosti i pedantnosti. Naročito teškoća se osjećala kod iscrtavanja onih znakova koji su bili komplikovaniji, te njihov kvalitet nije bio uvek zadovoljavajući. Ove nalepnice se vrlo racionalno koriste za oznake kod površinskih elemenata karte (vinogradi, hmelj, močvarna zemljišta i dr.).

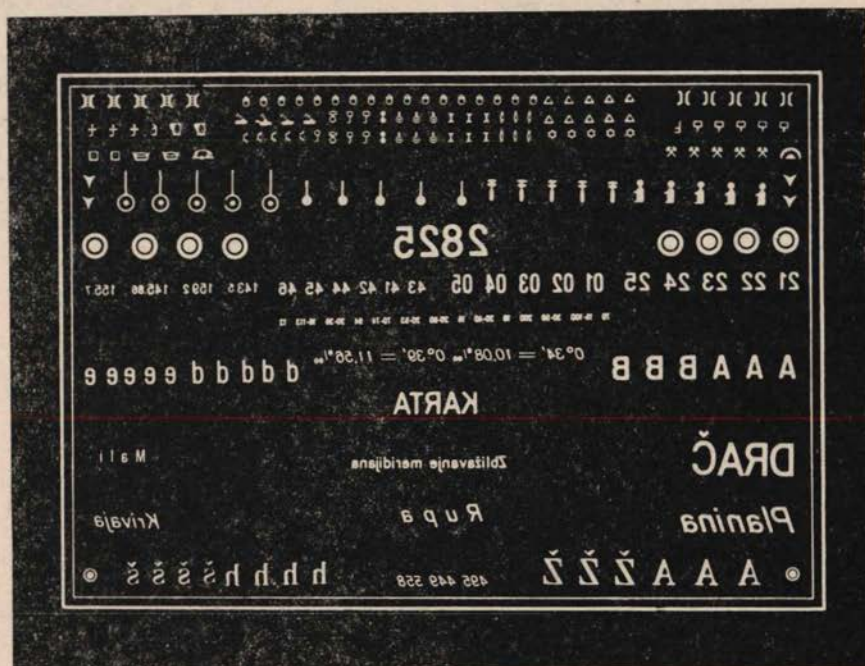
Međutim, dobijanje striping nalepnica skopčano je sa uvozom striping filmova, pošto se kod nas ne izrađuju, na kojima se dotični znaci dobijaju i lepe na originalne karte bilo direktno ili indirektno. Problem uvoza striping filmova je za sada donekle odklonjen pronalaženjem i iskorišćavanjem nalepnica znakova dobijenih na providnoj lepljivoj celofanskoj traci »Aero Selotejp«. Ovaj način dobijanja nalepnica na celofanskoj traci, primenjen je u praksi kod nas u kartografskim radovima, i pokazao je do sada dobre rezultate, postižući kako kvalitet tako i brzinu u radu.

DOBIJANJE NALEPNICA. — Nalepnice znakova na lepljivoj celofanskoj traci »Aero Selotejp« dobijaju se na sledeći način. Potrebno je predhodno iscrtati original znakova u nešto povećanom razmeru, da bi se kasnije fotografskim smanjivanjem na željenu razmeru, postigao traženi kvalitet crteža znakova. Iscrtani original znakova se zatim fotografije i dobije jedan negativ ogledalnog lika (sl. 1). Posle izvršenog tehničkog retuša negativ se iskopira. Kopiranje negativa se izvodi na plastičnoj foliji (astralon, sikoprint, vinilit i dr.) koja se prethodno prepariše Eggenovim preparatima namenjenim za dobijanje tzv. »posrednog astralona«.

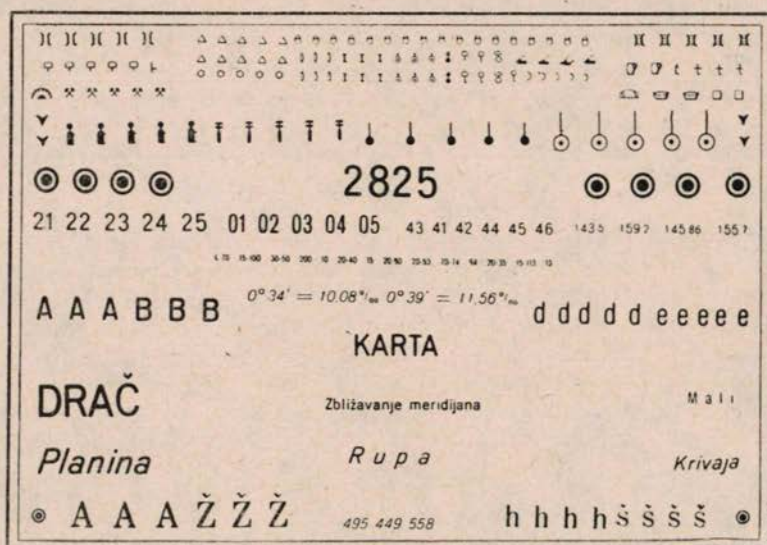
¹ Vojno geografski Institut.

* U daljem tekstu pod pojmom »znaci« treba podrazumevati razne znakove, signature, signaturne kombinacije, slova i brojke.

Na ovaj način je dobijen jedan dijapozitiv znakova u pravom liku (sl. 2) posle njegove prethodne laboratorijske obrade. Od kvaliteta dobijenog dijapozitiva zavisice i mogućnost lakšeg i težeg skidanja znakova.

Sl. 1

Sl. 2.

Da bi se znaci dobijeni na dijapozitivu mogli iskoristiti potrebno ih je na neki način skinuti (odlepiti) s njega. Ovo skidanje znakova uspešno se izvodi pomoću providne lepljive celofanske trake »Aero Selotejp«. Ovdje su iskorišćene pozitivne osobine kopirnog sloja koji se da odvajati od plastične folije jer za nju nije čvrsto vezan, kao i lepljivost i prozirnost celofanske trake. Skidanje se izvodi na taj način što se celofanska traka postavlja odozgo preko željenih znakova na dijapozitivu, tako da lepljivi sloj trake bude okrenut na dole. Zatim se lakim pritiskom trlja traka odozgo pomoću glatke kosti ili pogodnog pribora namenjenog za te svrhe. Na ovaj način traka će se potpuno priljepiti za plastičnu foliju-dijapozitiv. Nakon ovoga se uhvati celofanska traka prstima za jedan kraj i lagano podiže. Na ovaj način se ceo crtež znakova prilepi uz traku. Podizanjem cele trake odvojiće se i svi znaci preko kojih je ona »prešla«. U koliko se dogodi da se neki od znakova nije odlepio od plastične folije, celofanska traka se ponovo i pažljivo povrti u prvobitni položaj, ista se ponovo istrlja odozgo, ponovo podiže i skida. Naknadno povraćanje trake radi skidanje znakova je riskantno, pošto se prilikom prvog odlepljivanja neki od znakova mogli samo delimično prilepiti uz celofansku traku. Razlog neodvajanja znakova od plastične folije može biti dvojak. Jedan razlog je taj, da pritisak prilikom trljanja nije bio dovoljan, a drugi, da je rad ili materijal slabog kvaliteta.

ISKORIŠĆAVANJE NALEPNICA ZNAKOVA — Kada je završen postupak skidanja znakova sa plastične folije, celofanska traka sa skinutim znacima postavlja se na jednu staklenu ploču ili čistu plastičnu foliju. Ove služe da se na njima lakše isecaju i skidaju dotični znaci pošto se lepilo ne veže čvrsto za stakla ili plastičnu foliju. Kada je postavljanje trake sa znacima izvršeno pristupa se isecanju pojedinačno svakoga znaka. Isecanje znakova se izvodi pomoću specijalnih nožića (šabera), tako, da se nalepnica iseče u vidu kvadrata, pravougaonika ili neke slične geometrijske slike i to na većem udaljenju od samoga znaka. Nakon ovoga se pomoću istog nožića podiže nalepnica sa staklene ploče, postavlja na željeno mesto originala karte i pritiskom i trljanjem odozgo direktno zalepi. Kod ovoga služe još i pikirne igle da bi se dotični znak tačno zalepio na odgovarajuće mesto originala. Prilikom lepljenja znakova treba voditi računa da ispod nalepnice ne budu nikakve linije koje se ne žele reprodukovati, pošto se posle njihovog lepljenja ne mogu brisati. Takođe, i doctavanje izvesnih linija do samih znakova (kao na primer putovi, pruge i dr.) mora se izvršiti pre lepljenja ovih. Pošto ivice od nalepnica »hvataju« prašinu i prljavštinu, to je originale na kojima se izvode radovi potrebno čuvati od toga, jer se prilikom kopije na ofsetnu ploču za štampu ove pojavljuju. Radi toga se mora vršiti retuširanje na samim pločama što usporava i otežava rad.

Preporučljivo je da se pre skidanja znakova sa plastične folije — dijapozitiva isti obriše mekanom gumicom. Ovo je potrebno zbog toga što se, s jedne strane, znaci lakše skidaju a s druge, što se skida ljubičasti sloj, koji je ostao na plastičnoj foliji posle kopije, i na ovaj način se obezbeđuje čistiji rad.

PRIMENA NALEPNICA ZNAKOVA — Nalepnice znakova imaju dosta široku primenu u kartografiji kod izrade karata i planova. Prema ovome i nalepnice znakova dobijene na lepljivoj providnoj celofanskoj traci »Aero Selotejp« našle su za sada primenu kod izrade topografskih karata. Ove nalepnice znakova mogu da se koriste i za izradu skoro svih vrsta specijalnih karata. Njihova prednost je u tome što se iste mogu koristiti kako kod originala karata koji se crtaju na hartiji tako i onih koji se crtaju na plastičnim folijama. Ove nalepnice su velika pomoć kako kod izrade potpuno novih karata tako i onih koje je potrebno dopuniti. Dopune se mogu vrlo lako i brzo vršiti naročito na plastičnim folijama, koje se posle dopune odmah mogu kopirati za štampu. Kvalitet dopuna karata je isti kao i one koje su rađene pre dopune. Takođe, treba istaći da se nalepnice znakova mogu koristiti i za originale karata koji se dobijaju graviranjem. Ova primena dolazi tamo gde nije moguće gravirati pojedine složene znake ili tamo gde šabloni za njihovu izradu ne postoje. Naročita rentabilnost ovih nalepnica znakova je tamo gde su legende i vanokvirna sadržina unificirani a karta se radi u listovima. Posebno se postiže ušteda vremena kod znakova koji imaju površinsko rasprostiranje (vinogradi, livade i dr.)

Prednosti upotrebe nalepnica znakova na lepljivoj celofanskoj traci »Aero-Selotejp« ogledaju se u sledećem:

1. Rad je znatno lakši u odnosu na nalepnice sa striping filma koji se kod nas koristi u kartografskim radovima,

2. Brzina i ušteda u vremenu je (3:1) u odnosu na nalepnice sa striping filma,

3. Kvalitet crteža znakova je adekvatan kvalitetu znakova dobijenih sa striping filma,

4. Izrada nalepnica na celofanskoj traci je znatno jeftinija (4:1) nego na striping filmu, čime se postiže ekonomičnost u kartografskim radovima, i

5. Plastična folija sa koje su poskidani znaci može se ponovo iskoristiti za njihovo dobijanje. Mogu se takođe koristiti i manja parčad plastičnih folija koja su neupotrebljiva za druge svrhe.

Kao zaključak o nalepticama znakova dobijenih na providnoj lepljivoj celofanskoj traci »Aero Selotejp« i njihovom iskorišćavanju može se reći, da će ovo tehničko unapređenje tehnološkog procesa izrade originala karata kod nas dobijati sve veću primenu zbog praktičnosti, brzine i ekonomičnosti.